

HANDLEIDING voor GRUISONDERZOEK

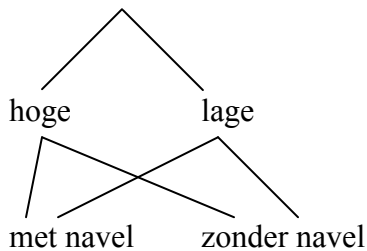
door A.W. Lacourt.

Onder "gruis" verstaat men de fijne massa van dierlijke (en soms ook plantaardige resten), die door wind, water en andere oorzaken op het strand bijeengebracht zijn. Ook langs rivieroeveren is gruis aan te treffen. Gruis bestaat voor een belangrijk deel uit schelpen en delen van schelpen van weekdieren. In deze korte handleiding wordt meer uitgegaan van bijvoorbeeld het rijke gruis van de Friese stranden, dan het soms teleurstellende Nederlandse gruis. Voor de laatste bewerkingen zijn een binoculair prepareermicroscoop en/of een sterk vergrootglas op standaard wel nodig.

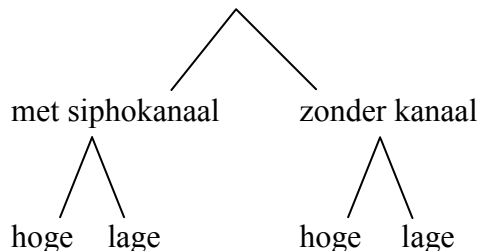
Het gruis wordt eerst gespoeld in zoet water (om eventuele schadelijke gevolgen van het zeewater tegen te gaan) en dan uitgespreid op oude kranten om het te laten drogen. Als men wil zeven (wat soms aan te bevelen is), dient dit met uiterste voorzichtigheid gedaan te worden en wel onder water. Toppen en mondranden van horentjes breken gemakkelijk af; kleine schelpjes worden bij onvoorzichtig zeven vaak zwaar beschadigd en zelfs geheel vernietigd.

We zoeken nu de gawe schelpen uit het gruis. Daartoe wordt telkens een beetje in een platte schaal, bak, doos of bord uitgespreid onder een vergrootglas op statief. Men heeft dan beide handen vrij en kan de schelpjes oppikken met een slappe pincet (z.g. horlogemakerspincet, gemaakt van metalen veren) of met een vochtig penseel, waaraan zeer tere schelpjes onbeschadigd blijven kleven. Het uitgezochte materiaal wordt in kleine doosjes gelegd. Om het materiaal te determineren splitsen wij het in groepen:

gladde schelpen

schelpen met sculptuur

Verder in groepen: met alleen spiraalsculptuur of met alleen lengteribben of met beide typen sculptuur, al of niet geschouderd; al of niet met navel;

mondopening nauw of wijd,
enz.: determinatie op soort.

Voor het determineren, het bepalen van de juiste soortnaam, isoleren wij alle oppervlakkig op elkaar gelijkende exemplaren in buisjes of doosjes, zodat steeds monsters ontstaan; een monster is dus een aantal van één en dezelfde soort van een bepaalde vindplaats. Denk aan een voorlopig vindplaatsetiket - de naam van het schelpje is altijd later nog te vinden; vindplaatsgegevens kunnen gemakkelijk verloren gaan.

Het determineren lukt vooral door onderlinge vergelijking en door uitsluiten (volgens platen in een boek) van soorten, die het niet kunnen zijn. Gebruik daarbij een donkere ondergrond omwille van het contrast. De schelpjes komen hierop beter uit en het is op den duur minder vermoeiend voor de ogen. In dit laatste stadium hebben wij de prepareermicroscoop nodig.

Men kan ook determineren volgens tabellen, als die tenminste beschikbaar zijn. Bovenomschreven methode is trouwens volgens tabelvorm; het is daarnaast uiterst belangrijk de beschrijvingen door te lezen - in een tabel worden maar weinig kenmerken gebruikt, wat tot foute determinatie kan leiden. In veel gevallen blijft determineren in hoofdzaak plaatjes kijken en vergelijken.

Tenslotte een waarschuwing. In gruis zal men soms grote hoeveelheden jongen van grote soorten aantreffen; jeugdstadia kunnen soms aanzienlijk verschillen van volwassen schelpen, zodat men op moet passen een jonge schelp niet de naam van een kleine soort te geven.

Gruisonderzoek kan tot verrassende resultaten leiden. Wij verwijzen hier naar de volgende twee artikelen :

Boerman D.J. - 1936. Schelpgruisonderzoek - Basteria 1 : 23-30.

Kaas, P. - 1947. Verrassende vondsten in schelpgruis van Texel. - De Levende Natuur, jaargang 51, pag. 91-96.